

I	U34075
F-158	

~~1899~~

1067

+

8(c)Y. 17:18 (092 Коммунистический) +
+ 398.21 (с 47.74)

21

Львівська Філія
Бібліотеки ім. Г.С.С.

~~517~~

Львівська Філія
Бібліотеки ім. Г.С.С.

Ф/Г-158
I
1891

96

ГАЛИЦЬКИЙ „МОСКАЛЬ ЧАРІВНИК.“

ПОДАВ

Др. Іван Франко.

В грудневій книжці „Кієвскої Старини“ з 1893 р. подана була дуже інтересна праця пр. Дашкевича „Вопросъ о литературномъ источникѣ украинской оперы И. П. Котляревскаго „Москаль Чаривныкъ“ (ст. 451—482), де вказано далеку мандрівку і широке розповсюднене сюжета, яким покористував ся Котляревський для свого твору. Шан. професор схиляється до думки, що Котляревський пишучи „Москаля Чарівника“ користувався готовою вже драматичною пєсою на сю тему, а власне французькою комічною оперою „Le soldat magicien“, гравною у-перве в Парижі 1760 р. і виданою там же в тім самім році. Ся опера була дуже популярна в XVIII віці, її два рази перекладено на німецьку мову, надто Вайдман переробив її на комедію, а з комедії її знов перероблено на Singspiel, на мельодраму і т. д. В 1785 р. вона була виставлена також по чеськи. Дуже можливо — додам від себе, — що вона була перекладена також на польську мову, хоча мені поки що не повело ся віднайти її слідів у польській літературі. В такім разі чи не простійше було-б думати, що Котляревський бачив деь польську або російську виставу сеї пєси, ніж те, що він користувався французьким текстом, котрий проф. Дашкевич мусів відшукувати аж у British Museum? До історії розгалуження і мандрівки сюжету „Москаля Чарівника“ я бажав би додати кілька деталів із на-

шої галицької ниви. Попереду зупиню ся на народніх оповіданнях.

Проф. Дашкевич подав у своїй праці багато вказівок на устні людські оповідання, що доторкають ся сеї теми і сам у додатку до своєї праці наводить оповіданє, записане ним у селі Сліпчичах Житомирського пов. На жаль, ані се оповіданє, ані інші, зведені до купи проф. Сумцовим у його праці „Пісеня о гостѣ Терентіи“ (Етногр. обозр. т. XII) не дуже близько підходять під ту версію, яку бачимо в песі Котляревського, і проф. Дашкевич не зважаєть ся в жадній із них бачити безпосереднє жерело його „Москаля Чарівника“.

У нас у Галичині живе в устах народа кілька типів оповідань, де жінка зраджує свого чоловіка, а третя особа чинить їй любасови всякі пакости. В однім типі любасом є піп, третьою особою наймит-„віщун“, що раз у раз прибігає до хати в ту пору, коли любас є коло господині; сей мусить ховати ся, але наймит усюди знаходить його: з під печи випарює його окропом, з горища скидає його разом з боднею, в котру він заховав ся; вкінці-ж, коли сей надів на себе шкуру сьвіжо зарізаного бичка і сховав ся до телятника, наймит гонить його до води разом з телятами і т. д. В иньшій казці сего типу любас ховаєть ся (голий) до діжки з саджею, наймит забиває діжку дном і везе його на ярмарок та продає як чорта. (Обі казки я чув колись у Ясениці сільній, дрогобицького пов., першу маю записану, другої не встиг записати). В обох сих казках господар не довідує ся про жінчиного любаса, не бачить його і загалом лишає ся зовсім на боці. Від канви твору Котляревського сей тип досить далекий.

Ближший до неї другий тип, де чужосільний чоловік приходить до хати, застає саму господиню, просить ся на ніч, але відправлений нею ховаєть ся десь у сїнях або вилазить на горище, бачить її гостину з любасом, а потім, коли несподівано приходить господар і коли господиня, заким відчинити йому двері, поховала все те, чим гостила ся з любасом, і самого любаса, сей чужий чоловік входить, вдає з себе зворожбита, віднаходить горілку, варене й печене, вечеряє разом з господарем, а в додатку віднаходить також любаса, котрого виганяє як чорта та вздоровлює тим робом ніби то хору господиню. Оповіданє сего типу, вставлене як епізод до довшої казки, записав я 1870 р. від одного парубка зі Ступниці, дрогобицького пов. Другий варіант записав 1894 р. в Клекотіві брідського пов. д. О. Роз-

дольський. Третій варіант записав недавно о. М. Зубрицький у Мшанци, Староміського пов. Друкуємо всі оті оповідання в додатку до сеї замітки. Їх близькість до основи комедіо-опери Котляревського ясна сама собою, хоча цікаво, що прихожий ніде не є вояком.

Тим цікавішою являється песа о. Степана Петрушевича, котру тут видаю у-перве з рукопису, уділеного мені ласкаво внуком автора, о. Петрушевичем парохом з Буська. Ця песа, написана (так голосить устна родинна традиція) ще в 30-их роках сего віку, в усякім разі перед опублікованем „Москаля Чарівника“ Котляревського, що був виданий аж 1842 р., і незалежно від него, про що легко переконатися порівнюючи обі ті песи. Та про те з другого боку, читаючи отсю „Первописну оперу“, в першій хвилі можна подумати, що се перерібка „Москаля Чарівника“, так близько схожа її сценічна будова з будовою песи Котляревського. Тут і там чотири дієві особи, одна дія і 11 сцен, тут і там подія ведеться в хаті селянина хоч і простого, але досить заможного і свободного — тут шляхтича (розуміється, тзв. ходячкового), а там козака-чумака; тут і там в сімю вплутується дрібний урядник (тут двірський економ, а там писар з губернії). Правда, є значні відміни в будові штуки і в рисованню дієвих осіб. Коли в творі Котляревського з кожної репліки так і дине на нас талановитий поет, бистрий обсерватор життя і горячий прихильник простого люду, то в творі о. Петрушевича видніється талант дуже малесенький і більше шабльонове трактування дієвих осіб. Його Аннуся ласа на любовці, ненавидить свого чоловіка, а сцена, як вона зустрічає змороженого Рогача, дає дуже лихе свідомство про її характер. Економ ледво начеркнений, а Рогач збуджує хиба жаль, але ніяк не симпатію. Одним словом, при всій близькості сюжету і оброблення твору Котляревського стоїть без порівняння вище від твору о. Петрушевича.

З якого жерела взяв о. Петрушевич основу свого твору? Він сам заявляє в титулі, що „з громадських повісток“. З інших творів сего автора, котрі ми надіємося опублікувати незабаром, ми бачимо, що о. Петрушевич справді черпав дещо з устних народніх оповідань, але черпав дуже мало; далеко більше його польських і руських писань черпано з чужих літературних жерел, німецьких і польських. Що він цікавився польськими театральними псами, маємо доказ в цілій купі таких пєс, переписаних його рукою і ласкаво уділених нам д. І. Петру-

шевичем¹⁾. Дуже може бути, що в числі тих польських пєс була також польська одноактова комедія про жовніра-чарівника, перероблена з німецького і що о. Ст. Петрушевич переробив її на руську мову, покориштувавши ся де в чому й руським народнім юмором (нпр. сцена, як Аннуса при помочи клоча виводить вояка за двері з хати). З уваги на те, що в руських народніх оповіданнях той ніби ворожбит ніде не є вояком, а противно, вояк-ворожбит являєть ся постійно в театральних пєсах, що були переробками французького „Soldat-magicien“, а також з уваги на дуже подібну будову пєси Котляревського ми звужуємо ся висловити ось які погляди:

1) Так само пєса Петрушевича як і Котляревського і близька до них пєса Гоголя батька мали собі жерелом не устні, народні оповідання, а літературні взірці, вже оброблені в драматичну форму;

2) Анї для пєси Петрушевича, анї для пєси Котляревського ми не могли би прийняти безпосереднім жерелом французької триактової комедії „Le soldat-magicien“, а мусимо прийняти якусь близшу, може на німецькім ґрунті доконану одноактову переробку, котра з Німеччини могла прийти до Польщі і до Росії і дістати ся до рук Петрушевича і Котляревського зовсім незалежно один від одного, а може навіть і в не зовсім однакових, свободних переробках. (Схема сцен у Котляревського: Тетяна і Финтик частують ся; їх застає обоє разом Москаль; Тетяна відправляє його спати без вечері; її з Финтиком застає Чупрун; Финтик ховає ся, Москаль виходить і виявлює по троха Тетянині секрети — Тетяна вкінці признаєть ся до всего і всі мирять ся, — схема у Петрушевича: Аннуса жде економом; жовнір входить, вона штукою випроваджує його з хати; економом входить, але не ветиг він передягти ся, коли надходить Рогач; на його сварку з жінкою приходить жовняр; його чари; він прогонює економом і відходить сам; Рогач так і лишаєть ся одурений, а жовняр порозуміваєть ся з Аннусею, і можна думати, що з часом сам він охоче займе місце про-

¹⁾ Ось титули сих пєс: „Intermezzo albo parafianin pierwszy raz w Berlinie, komedya w pięciu aktach“; „Czterdziestoletni kawaler, komedya w jednym akcie“; „Dwoch rywalów albo iaki oyciec, taki syn, komedya w czterech aktach“; „Dziedzictwo, komedya w jednym akcie“; „Niemy, komedya w jednym akcie“; „Umarł i ożenił się, komedya w jednym akcie“; „Powrót z Indyi albo rozumna kobieta, komedya w trzech aktach“. Д. І. Петрушевич запевняє, що таких рукописних зшитків лишило ся по о. Ст. Петрушевичу далеко більше.

гнаного економа). В усякім разі песа о. Петрушевича дає нам доказ, що взірець песи Котляревського був на словянськiм ґрунті в формі далеко ближшій до „Москаля Чарівника“, ніж має французька комедія „Le soldat magicien“.

Про жите автора галицько-руської песи скажемо на разі лиш тільки, що він родив ся ще в 70-тих роках XVIII в., отже був більше менше ровесником Котляревського, був від початку сего віку парохом в Добрянах стрийського пов. і вмер майже 90-літнім старцем 1860 р. в Бережниці коло Жидачова. Перші його писемні проби, які дійшли до нас (на польській мові) походять ще з 1796 р. В Добрянах, де він був парохом 54 роки, він писав масу всякої всячини, але не друкував нічого. Зладжена ним гарна збірка народніх приповідок заховала ся в численних копіях зладжених його рукою і була надрукована аж в 1854 р. в „Przyjacieli domowym“ у Львові з деякими пропусками, поробленими цензурою. Деякі вірші його пера друкувала „Зоря Галицка“ 1848 р. Докладнійше про його жите і иньші писаня надіємо ся поговорити при нагоді публікації збірки його руських доси не друкованих творів.

Народні оповідання на тему „Москаля Чарівника“.

А. Віщун. Був собі еден бідний чоловік і мав семеро діттих. Так йому сї якось не вело, так сходив на біду, що далі не лишило му сї нічого, лиш една корова. Що робити, взяв він, тоту корову зарізає, зньив скиру, а мньисо зварив. Не минуло кілька днів, діти мньисо поїли — вже му сї нічого не лишило. А скира тимчисом висїла на плоті, а на неї налипло багато мух. Узьив він, згорнув тоту скиру разом з мухами, а як скира висхла і мухи висхли, то як було порушати той звиток, то в середині в нїм шелестіло — знаєте, мухи, а їх там було багато. Що той чоловік робит? Каже до діттих: „Сідіт діти дома, ще тут щось маєте троха, то їдьте, а я піду, може дещо розкручу для вас, або може хоць тоту скиру продам.“ Бере він скиру тай іде. Ішов, ішов, уже го й ніч захопила, видит він — сьвітит сї. Приходить, а то хата край села. Входить він до хати, а в хаті сама една жінка, на столі сьвічка горит, стіл застелений обрусом, а вна розкладає на столі печену курку, пироги, сметану, горівку в фльищі.

— Слава Ісусу, — каже той чоловік.

— Слава на віки.

— Ци не приймили би-сте мене, господинько, на ніч? Я бідний подорожний.

— Ой не можу, — каже тота жінка, а сама так сі заупустила чогось. — Видите, чоловіка нема дома, я сама. Ідїт осьтут до сусіди, він вас прийме.

— Га, що маю робити, — каже чоловік, — піду.

Вийшов до сінній, рипнув дверми, а сам собі міркує: „Щось то тут буде, коли ти сама дома, а таку вечерю ладиш! Цікавий я подивити сі“. Тай тихонько виліз на під, намацьив того віконце в повалі, що ним дим із хати виходит; троха го підхилив, льгн собі на поді тай сазирає до хати. А господині по його виході троха прийшла до себе, потім вибігла, засунула двері тай далі собі пореє сі. Аж тут по якимсь чьєсі калат, калат до дверий.

— Хто там? — питає господині.

— Я, господиньцю, я!

Побігла вона, отворила двері, входить двірський окомон. Зараз до неї, зачьили сі витати, цюлювати, потім посідали коло стола, пьот, їдьит, честуют сі. Далі каже окомон:

— Ну, тепер можемо бавити сі цілу ніч, бо я твого чоловіка вислав до млина, а мельникови наказав, щоби го допустив до млива аж на самім остатку. Перед ранішнім обідом певно не верне.

Розібрав сі він, кладе сі до постелі, аж тут чути: Гей, соб! Тирру! Ой Господи, а то що? Жінка визирнула в вікно. „Ой нещістьи, та то мій чоловік приїхав!“

— Щож міні тепер робити? — питає окомон.

— Сховай сі під піч! — каже жінка, а сама живенько всео тото зі стола завила в обрус тай під подушку, сьвічку здмухнула, тай льггла. Нема, нема, аж тут: калат, калат до дверий.

— Жінко! Жінко! Отвори!

А жінка на постели так стогне, так йойкає!

— Ой не можу! Ой Господи! Ой кольки!

Ледво не ледво зволікла сі з постелі, отворила йому, а сама чим борше знов на постіль, та так йойкає, що не суди Боже! Вийшов чоловік.

— А тобі що такого?

— Ой, слаба-м! Ой, не можу! Десь ци-м єї здвигала, ци ми підвіяло, сама не знаю, що ми єї стало.

— Та засьвіти!

— Ой, та не можу! Десь тут був каганець, але огню нема. Викресав чоловік огню, засьвітив каганець, сів коло стола.

— Ну, жінко, я голоден. Ци не маєш що перекусити?

— Ой, та де я тобі возьму? Таже лежу весь день хора, сама-м голодна.

А той на подї весьо тото видит. Гадає собі: „Чекай, тут єї моя паска всьвйитит“. Злізає він, скрипнув сінйишними дверми, ніби з двору входить, далї війшов до хати.

— Слава Йсусу!

— Слава на віки.

— Ци не приймили би ви мене, їсподару, на ніч? Я бідний подорожний.

— Та прошу, сїдайте! От у мене щось жінка не здорова, та аж сумно самому. Сїдайте, поготоримо, то веселїйше буде.

Сів той, свою скиру положив на лавици, обзирає єї по хатї.

— Щож, гостив бим вас чим, — каже їсподар, — але видите, жінка ми хора. Я сам ось тепер зо млина приїхав, їв бим терне, а тут нема що раз у рот вложити.

— Ов, то не добре, — каже той подорожний. — Але чекайте, у мене тут є такий віщун, запитаю я його, може він міні повість, де би ми тут повечеріли.

Тай узїв свою скиру, потелепав нев, а потім притулив до вуха, ніби надслухує.

— Є, їсподару! Є горівка в фльишці, є курка печена, є пироги!

— Є, я й сам знаю, що десь є, але де?

— Не далеко! Ось підїт лишень, подивїт єї під тоту подушку, що на-ні їсподинї лежит.

А їсподинї стогне, аж кричиг.

— Та що ти чоловіче слухаєш якогось тумана! Та де тут що може бути! Ой, болит! Ой умираю!

Але їсподар легонько коло неї, мац, мац, намацав фльишку з горївков, тьигне.

— Правда ваша, чоловіче! Фльишка є! — каже він.

— Мацайте лїпше. Там і решта мусит бути. Мій віщун не бреше.

— Та йдїт до дїдька з вашим віщуном! — кричит їсподинї! — Та де тут що може бути! Ой, болит! Ой коле! Головонько моя!

Але чоловік уже тепер не дуже дбав на її крик. Ану, жінку на бік, тьигне того всею з обрусом. Витьгнув, розложив на столі, посідали оба, їдять, пють, бесіднують.

— А часто так, пане господару, ваша жінка хоруге? — питає подорожний.

— Ой, часто. Коли лише поїду на панщину, все її без мене щось підвіє.

— І не радили-сте сі у яких ворожок, від чого її того?

— Та де-м сі не радив? Та що, ніщо не помагає.

— Чекайте, може би мій віщун дещо порадив.

А жінка лежить на постели, видить, уни їдять та пють, аж у штуки сі мече зо злости, а сама так йойкає, так стогне, аж сум бере. А як почула за віщуна, що ще гірше. А подорожний потелепав скиров, послухав тай каже:

— Знаєте, господару, в ваші хаті є саси¹⁾.

— Саси? Ну, певно, що є. Але щож з того?

— Що з того? Та то від них усе лихо. Ваші жінці від них гостець сі спротивив.

— Не може бути!

— Слово вам даю. Вже мій віщун як що каже, то певно не бреше.

— Га, може бути. Але щож би на то радити?

— Я вам пораджу. Давайте топити в печі і гріти окріп.

Затопили в печі, загріли окріп, а подорожний набрав у варишку окропу, бризнув за мисник — тихо; набрав другу варишку, бризнув під припічок — тихо. Набрав третю, як бризнув під піч, як капнуло окомону на руку, а той: с-с-с-с! з болю.

— О, чуєте, господару, як саси сичьит! — каже подорожний.

— Додавай їм іще!

Набрав той ще раз окропу в варишку, хлюпнув під піч, а окомона знов спекло, і знов він: с-с-с-с!

— Сичьит дідьчі снни! — каже чоловік. — Чекайте, я вам покажу!

Тай за тим словом як хопит весь баньник з окропом тай жбух під піч. Ой, уже тепер окомон не сичьив, але рикнув з болю так як медвідь, та з під печі, перевернув того господаря, та

¹⁾ Шваби, таргани, таракани.

в двері, та до сінній, та на двір — дмухнув так, що лиш сі закурило.

— А, такі то саси у мене під пецом були! Від того то сі тобі, жінко гостець спротивив! — каже чоловік, та до жінки. Як не зачне парити! Ледво той подорожний відборонив.

(Записано від Стефана Яворського у Ступниці дрогибицького пов. в 1870 р. Дальшу часть сего оповідання, де говорить ся про иньші пригоди подорожного, пропускаю).

Б. Правдачі. Був їден такий собі бідний чоловік, називав сі Іван. Мав він їдну корову, бере тай ріже і робит поминки. Взяв те м'ясо, людий запросив, наварив і з'їли. А шкіру ростелив і мух насїдало вам може два цетнарі на ті шкірі. Він шкіру зав'язав і на плечі, бере собі сьвідерок, сокирчину за пояс і йде в сьвіт. Прийшов так м'о до третього села тай просить ся у хлопа на ніч. Хлопа нима дома, поїхав ді Львова с пашнею, а жінка каже: „Ни можна ночувати, бо чоловіка нима в дома, ни маю де положити вас спати“. І він пішов от так як би у мене на стрих спати, на хатню гору. Топіро надійшов до неї там її коханий, вони собі там стали їсти й пити, забавляти ся і веселити ся, а той слухає на горі, шо то робить ся. І став вертїти дзюри без стїль і дивити ся, шо то робить ся. Так він дивить ся, а вони собі гостять ся і веселять ся, а він то всьо бачи. І над'їжджає чоловік з дороги, каже на дворі: „Птру!“ і приходит до хати. А жінка хутко до ліжка — слаба! А він каже до жінки: „Давай вечерати!“ А вона стала дуже стогнати, жи вона барзо хора. Він до пeca — нима ніц, тільки якась вода кіпіла. Каже до неї: „Давай шо їсти!“ А вона стогни і кажи, жи вона бардзо слаба, жи ніц ни варила. А Іван, той, жи на горі, тойи побачив і за-кашляв. А він, той хлоп, каже: „Зьлізай, хто там такий?“ А вона кажи: „То прийшов подорожній, жиб йїго переночувати, і я казала, жиб він пішов на гору спати“. А він кажи до неї: „То ти не мала де їго положити в хаті? Зьлізай сюди, подорожній, шо ти за їден?“ А він зьлізай і тягне за собою свою шкіру і прийшов до хати і каже: „Слава Боу!“ чи „Добрий вечур!“ — „Сїдайти!“ — так той хлоп до того Івана кажи: „Гості до нас!“ Привитав їго у хаті і кажи: „Дав бим вам шось такого підвечіркувати, та нима шо“. І питаї їго, шо він маї в ті шкірі?

— Правдачі.

— Заворожіт мині що! — каже. — Якась біда в хаті, жінка слаба. То я вам дам, що ви хочите, лиш порадьте що на то.

А Іван штурхнув рукою до того пудла, мухи загули... Кажі до него: — Дивіть ся у пйиц, там біда сидит за дровами далеко.

Хлоп до пйица, витягає макітраку, а там гусак, такий крепкий, но ноги задер. Ще раз штурхнув Іван у свої правдачі і каже:

— Дивіть ся у кóбицю (поконєць лави), там ще більша біда йи.

А там стояла фляшка горілки нагрітої з медом солодким. Витягнув на стіл і стали собі напивати ся. Ак собі пітпили і добре закусили — Но, — каже, — куме, ще що загадай! Що ти хочеш, то я тибі дам. Дам тобі сто риньских і що ти будеш жадати, іно скажи мині, що у мене за біда у хаті?

Кажі Іван: — Ще їдну біду маєш, під подушками сидит.

Він до подушок, витягає дві паляниці огромих таких, жи на самих яйцях і маслі печені. А вона стала дуже стогнати і плакати і не хоче дати, каже: „Там нема нічого!“ А він не слухав, її пхнув і забрав то с під подушок. І стали ся дужи сьміяти, жи мають чим закусувати і що пити.

А той коханєць, то сховала йиго в шафу і він був розібрав ся, а як той затпрукав, і вона сховала їго в шафу.

І каже той хлоп го Івана: „Шо ви за то хочете?“ Дайи їму сто риньских і фіру пашні, з десіть корців, пару коні, а він ніц не хоче, но ще хоче ту шафу. А вона не хоче дати, но плаче, бо там уже той сидит у шафі. Вона ни хоче дати їму ключа до шафи, а вони до неї, ключ видерли і берут на фіру, виносять ту шафу, на те збіже кладут, і Іван бере батіг і їде до свого дому.

Приїжджайи до дому і бере, виймає того пана ш шафи і обмастив йиго саджою — ніби голого, сорочку здняв з него й сподні, зробив з него дідька. І везе йиго на ярмарок. Привіз йиго, а Жиди кажут:

— Що ти везеш, Іване?

А він каже: — Везу сьвятого Йоба. Що дасте, то я вам покажю.

— Що ти хочеш, Івани?

Кажі: — Сто риньских.

Жиди скинули ся і зложили сто ринських і дали Іванови. Іван каже.

— Обступіть таке велике коло, бо я йго вам випущу, жиби-сьте подивили ся, бо він втіче.

Жиди обступили велике коло, а він каже:

— Тримайте, бо я йго випущу, зара буде втікав, дивіт ся добре!

Відчиняє шафу і виходит той святий Йоб, такий великий як має бути. Як Іван їму дасть щось два батоги по голім тілі як він шурне помеже Жиди, як Жиди скричать: „Івалт! святий Йоб утікай! тримай!“ А він як шурне по каміні, аж водпішла. Жиди закричали, що мало що виділи, а він кричить, „Диви ся добре! тримай!“ Но, і він утік. Іван кажи:

— А я вам казав! Було тримати.

Іван бере гроші до кишені і завертайи коні і їде до дому: уторгував сто ринських за святаго Йоба.

(Конець сего оповідання, див. Етнограф. Збірник, т. VII).

В Клекотові брідського пов. від господаря Демка Рицара в серпні 1894 р. записав О. Роздольський.

В. Жіноча правда і жіночий суд. Раз якось — пише о. М. Зубрицький — читав я в читальні книжочку про Івана Котляревського, зладжену д-ром Пачовським. Коли я прочитав про „Москаля Чарівника“, завважив на се Луць Сивак (його зовуть у селі Савишиним), що то таке саме було, як з тим їздою, що його жона післала до млина молоти. За другим разом він оповів сю приказку в читальні і я записав її. Коли прийшов на те місце, де жона судила любаса, почали люди сьміяти ся і він мняв, аж другий поміг йому оповісти так, як записано далі. Оповідач мняв і не міг знайти вислову; з сего міркую, що люди оповідають собі про сей суд трохи инакше, маснійше, а тільки мені, як духовному, не хотіли оповісти цілком докладно.

Єдного їзду слала жона до млина, а вона мала любася і мовила: „Ідеш ти до млина, то мелі за видокя, бис в ночі не молів, бо як будеш в ночі молоти, то буде чорна мукя“. Але він прийшов до млина, а там бив другий кум з другого кінця з пониж нього і тот молів на тот час. Коли кум вимолов і мовит: „Куме, йди сип, вам сипка припадє“. — „Я не буду молоти, бо мені жона не веліла молоти, бо би чорна мукя біла“. Але кум повідат: „Яким чіном може бити чорна мукя, коли зерно біле?“ І тим часом, кум усипав його зерно, на зупір за своїм. Лино зачалось молоти, кліче кума: „Ході подивіти ся, чи біла

мука? Прийшли, подивили ся, мука біла. Повідат іазда: „Неправду мені жона повідала, мука є біла“. Але кум побіг¹⁾, що то такє з ним робит ся, а кумови не повідав нич на тотό, такої в своїм серци мислив. Вімолоти і повідат: „Ходи, куме, я підү до тебе на-ніч, бо мені задалєко“. Приходат, хїжа замкнена і зачав тріскати до дверий, а кум пішов під вікно — в хїжи ся світіло і тим часом жона не ішла розмикати, а ховала свої річи. Як поховала, тогді вийшла і розімкла. Ввійшов кум з кумом до хиж, відзиват ся жона до чоловіка: „Билисьмо кума погостили, та нема чим!“ Але кум відзиват ся до кума: „Ци памяташ ти, коли ми разом свині пасли?“ — „Нїт“ — „Е-во, та чому не тямиш, як-исмо ся там на толоці омїрькли, а місяць такий зійшов, як тот буляник під заголовком. А вовк прийшов і брав паця такє, як тотό на задї в печї. А я як-им хопив такий камінь, як та флішка на стїні під решетом з горівков, пустїв до вівка, а він ся зігнув, як тот за столом під коритятьом“. В тот час, як кум то всьо віповів, а іазда пішов, найшов і поклав на стів. Випустили того з під корїта і засїли собі коло стола всіх четверо і стали вечєрати. Як повечєрали, вїпили горівку і тогді велїла жона іазді судїти. Але і іазда здав на кума, а кум зновели здав на його жонү і так пішло три рази і знов на кінці на нї спєрло ся. „Но“ — повідат — „ти куме, кбї-ис змолів, билό тамой ночовати, або домів іті, чужї жонї не презирати, ай своїї пантровати. За тото дайте му пятайцїть буків. А ти любасе, кбї-ис прийшов, билό собі вїпити, попойісти, не лежати коло нєї як пес, але своє зробити, тай домів іті. Дайте му дєсять бұків. А коли ти іаздо такий глүпний, коли ти ся ладїло молоти, то билό молоти; ти знав, що коли зєрно біле, то мука чорна іті не будє. Тобї іаздо пята бұків. А минї нич, бо я судїла“.

Записав 8 сїчня 1899 в Мшанци староміського повіта від молодого іазди, Луця Сивака Савишиного, Михайло Зубрицький.

Варто завважити, що з поданих тут варіантів два перші — ближші до основи „Москаля Чарівника“ і до „Первописної Опери“ о. Ст. Петрушевича — ближші також до польських варіантів сего оповідання, котрих кілька записано в остатніх роках. І так два варіанти знаходимо в виданїї 1894 р. збірці Ст.

¹⁾ Здогадав ся.

Цішевського „Krakowiacy“ (т. I, 232—236), а один у збірці Хелховського „Powieści i opowiadania ludowe z okolic Przasnysza“, (т. I, 88—94). Особливо варіант д. Роздольського подекуди робить ся в повні зрозумілим тільки по порівнянню з тими польськими варіантами. І так у всіх трьох польських варіантах, так само як у наших А і Б, ворожит, се бідний чоловік, що несе на продаж висушену шкуру (вожак не являєть ся ніде!). В вар. А. Цішевського він називає себе ворожитом (wroź), а далі називає ворожитом свою шкуру, так як у наших вар. А. Чоловік, у котрого дім попадає сей захожий, в вар. А. Цішевського є коршмар, в вар. Б. мельник, у Хелховського коршмар; любас у вар. А. Ціш. — органіст, у вар. Б. ксьондз. В обох варіантах прохожий бере його з собою так, як вар. д. Роздольського, але потім випускає його за добрий окуп. В вар. Б. Ціш. — шкура називає ся дуже зближено до вар. д. Розд. „gadaie“; прохожий за свою ворожбу не хоче нічого, тільки скриню, в котру жінка заховала ксьондза. У Хелховського захожий чоловік — дурень перебраний за старця, невірна жінка — коршмарка, її любас — також ксьондз, що ховаючи ся в коморі влазить з разу в бочку зі смолою, а потім в бочку з пірєм. Інтересно, що й тут старець, ночуючи на горнищі, вертить діру в стелі і так підглядає, що дієть ся в хаті; очевидно, традиція курних хат, що мали в стелі віконце (як у наших вар. А), тут уже затемнила ся так, що прийшло ся оповідачам видумувати свердик і верченє діри в стелі. В оповіданю Хелховського коршмар виполошує ксьондза з бочки вистрілом, в чім знов сей варіант ближше сходить ся з нашим вар. А, де також муж виполошує любаса з криївки і сей утікає.

Варто зазначити, що те саме оповіданє є також досить розширене у Чехів, див. Listy filologicke, 1889, ст. 380 (вказівка дра Полівки в Archiv für slavische Philologie, 1895, стр. 580).

ПЕРВОПИСНА ОПЕРА.

Мужъ старій, жѣнка молода.

*Домовая забавка въ єдномъ дѣйствіи зъ громадських повѣ-
стокъ уложена.*

О с о б ы :

Рогачъ, старій шляхтичъ.
Аннуса, єго жѣнка молода.
Економъ, єй любовникъ.
Жовняръ висулженій.

Дѣе ся въ дому шляхтича мешкаючаго на кѣнци села при дорозѣ. Хата проста сельская, в котрѣ стоить пѣчь з коминоу на штандарахъ, двѣ ѡкна на полудне, а третє маленьке на вхѡдъ, виходит на пѡддаше. Зачинає ся смеркати и надъходитъ хмара громовая.

Виступъ 1.

Аннуса (сама прятає в хатѣ и спѣває):

Старѣ люде суть заздроснї,
Завше мручать и незноснї;
Вже сами ся не кохають,
И молодымъ збороняють.

Ахъ, що то за святїи слова! Той, хто тую пѣсенку складавъ, мусѣвъ бути такъ нещаснїй, якъ я теперъ застаю. Мосѣй мамѣ захотѣло ся конечно, жебымъ була шляхцянкою, а то тѣлько для того, же колись-колись тамъ в єй родѣ бувъ шляхтичъ, котрїй бувъ дуже маєтнїй и волнїй. И для того мене конечно примусила, абымъ за шляхтича пѡшла. Єще жебы за молодого! Але бо то старїй, дихавичнїй, заздроснїй, з котримъ тепер мушу мучити ся. (Спѣває):

Мама мене полаяла,
Абымъ хлопцѣвъ не кохала;
Бодай мама зѣла лихо,
Не сидѣла бъ собѣ тихо.

Боже вѣдпусти менѣ грѣха, же такъ мамѣ спѣваю, — бо жалъ уваги не має. Якъ то бувало весоло, коли хлопцѣ якъ ляльки вечеромъ поприбѣгають! Синъ небожчика економа, и семѣнариста з сосѣдного села, що то за хлопцѣ звиннѣ, гожи, не

такіи, якъ теперѣшній мѣй мужъ. Семѣнариста хотѣвъ ся зо мною конечно женити. Не жалъ було заспѣвати:

Ходѣтъ хлопцѣ гождѣ, милѣ,
Заживаймо любой хвилѣ!
В день робити, в ночи спати,
Вечеромъ ся покохати.

Ой такъ то бувало, такъ!... А теперъ анѣ в день, анѣ в ночи нема з кимъ ся побавити. (Заглядає в вѣкно). Вже ся смеркає, а его ще не видати. Я мого старого умысне виправила на нѣчѣ далеко до млина, жебым ся могла хоть одну нѣчѣ з молодимъ забавити. Вже меду, булокъ и печеного гусака приславъ. Повинен би и самъ прійти. (Знову заглядає в вѣкно). Хтось ту иде!

Виступъ 2.

Жовнярь. Добрій вечеръ!

Аннуса. Добре здоровіє.

Жовн. Прощу мене переночувати (и кладе свѣй тлумачокъ на лавѣ подъ вѣкномъ). Я вислуженій жовнярь, вѣрне служивемъ отчизнѣ, бувавемъ в рѣжнихъ краяхъ, а теперъ дали ми ласкавій хлѣбъ, иду до своихъ, але же ся вже смеркає, а до того дощева хмара наступає, мене ноги зболѣли, далѣй не могу ити... (сѣдає на лавѣ).

Анну. Ей, що менѣ тамъ до того! Я не знаю, вѣтки вы естесте. Ночувати васъ не могу, мужа в дома нема, челядь ся посходить, не буде ся куди подѣти, а [до] того маємо острій наказъ, абы безъ вѣдомо[с]ти вѣта нѣкого не ночувати. А вы до того ще жовнярь... Идѣтъ собѣ з Богомъ!

Жов. А хоть бисте ми, любя госпосю, анѣ ѣсти анѣ пити не дали, то я положу ся на голѣ земли, бо то земля цѣсарска, а далѣй не пѣду. Але сподѣваю ся, же того не учините, абым голодній пѣшовъ спати. Перейшовем цѣлій свѣтъ, а всюди гречнѣ господинѣ були. (Спѣває):

И в Парыжю и в Лондинѣ
Всюди гречнѣ господинѣ;
Руски также гречнѣ, гожи,
Дадуть ѣсти, мягкѣ ложи.

Анн. А власне без того може ся зайти. Де бы то того стало! (То вымовивши отворила дверѣ и побѣгла до сѣнній, по тому до коморы).

Виступъ 3.

Жовн. (Самъ, перейшов ся по хатѣ и спостерѣгъ на столѣ флашку меду, булки и печеного гусака). Но, ту когось лѣпшого сподѣвають ся, для того мене не хоче прийняти. Ого! потреба ту зважати, щось ту буде! Молода, ладна... (Почувъ, же вертає, сѣдає знову на лавѣ).

Виступъ 4.

Анну. (повертає з клаками пѣдъ пахою). Коли вже конечно хочете ночувати, впередъ потреба на тое заробити. Зервало ми ся телятко в сѣняхъ. Якъ челядь зачне ся волочити, то випустить на двѣрь. Поможѣт ми укрутити мотузокъ, абы го добре припяти! (То вирекльши бере клаки пѣдъ паху, стає коло припѣчка, отворивши дверѣ до сѣнїй, дає му крутити). Но, зачинайте! Туда, туда, до сѣнїй, жеби бувъ довгїй! Потѣмъ скрутимо го в четверо... (Далїй мовить до жовняра). Пѣдхѣлѣтъ гроха дверѣ на двѣрь, але не богато! Далѣй, далѣй! Єще крутѣтъ!

Жовня. (переступає порѣгъ на двѣрь и мовить) Може вже буде, бо дощъ на мене падає.

Аннуся. Нѣчо то, ни розплящить васъ! (Пускає раптовне конецъ шнурка, вибѣгає з хати и замикає дверѣ в сѣнїюхъ). Отамъ до сто кадукѣвъ, гостю непрошенїй! (Вертає до хати, бере тлумачокъ и викѣдає чрезъ вѣкно на двѣрь).

Жовнярь (на дворѣ). Ага! Такъ то господа непотрѣбного гостя збуває! (Бере своѣй тлумачокъ и мовить) Будьте здорови! Обачемо ся пѣзнїйше!

Виступъ 5.

Аннуся (сама) Иди, иди, з Паномъ Богомъ! (Же дождъ зачавъ рѣсно падати, жовнярь скрив ся пѣдъ дашокъ ѡдъ взходу, де було оконьце, всїо видѣвъ и чувъ, що ся в хатѣ дѣяло, а же оконьце було в тѣни, нѣхто го не спостерѣгъ). Дивѣтъ ся на нїого! Влѣзъ до хати якисъ волоцюга, не знати вѣдки, и буде ми правити Андрони!... Бѣднїй мѣй економчикъ! Єсли го теперъ дощъ на дорожѣ напавъ, змокне неборачокъ до ниткѣ. Запевне мусит бѣчи, бо казавъ: якъ тѣлько снопи поносятъ, просто ту прїйде, для того напередъ приславъ вечеру. (Постерѣгає, же то на столѣ стоить). Отъ наветъ забуламъ спрятати, запевне мусѣвъ той драганиско видѣти, як емъ побѣгла по клаки до ко-

мори, и для того упирав ся конечно почувати. Ого, паничу! Не для пса ковбаса! Поликай, небоже, слинку! (Бере то всію и ховає в шафу. Чути пуканіе).

Анн. Хто там?

Екон. Я, Аннусю, я.

Анн. Ахъ, то мѣй любій! (Отворяє).

Виступъ 6.

Еконо. Якъ ся маєшъ, Аннунцю?

Анн. Добре, колись прійшовъ. (Цюлує). Ахъ, Господи Боже! Якъ жесь ты змокъ! Ажъ тече з тебе! Скѣдай з себе чимъ борше тѣ фляки, я тобѣ дамъ бѣлу и суху сорочку мого дѣдика, не будешъ при мнѣ сидѣти якъ потопельникъ.

Екон. (розбирає ся). Кобысь була видѣла, мо[я] люба, якъ я нынѣ звывав ся, то бись ся була до роспуку смѣяла. Раптовне з за лѣса виходить хмара, чути, же гримить. — „Нуже! — крикнувъ емъ — берѣт ся снопи носити!“ Носимо, кладемо, я также ношу, кладу, тѣлько що-сьме мали кѣнчити, затмило ся — якъ стоявъ емъ тѣлько в шпенцерѣ, такъ просто черезъ ланъ до тебе. Може був ем в пѣвъ лану, якъ люне дощъ раптовне! И мочив мя ажъ до твого порога.

Анн. Оже за тое ще ты разъ поцуюю! (цюлує и дає бѣлу сорочку). Не питай, же довга на тебе, але суха.

Еконо. То нѣчо не значить. (Тѣлько що зачав ся убирати, чути пуканіе в дверѣ).

Виступъ 7.

Аннуся. Хто там?

Рогачъ (на дворѣ). Не питай, толко хутонько отвори!

Анн. Ахъ! Нещастя! То мѣй мужъ. — Заразъ, заразъ...

Екон. Дежъ я ся теперъ подѣю?

Анн. Лѣзь тымчасомъ пѣдъ пѣчъ, я потѣмъ тебе випущу. (Кедає му мокре шматя пѣдъ пѣчъ, а сама бѣжить отворяти).

Виступъ 8.

Рогачъ (входить до хаты). Ты еще не спишь? И свѣтишь на коминку? Запевне чекаєшъ на якогось хабаля? Менесь виправила якъ дурня до млина о двѣ милѣ, а то для того, жебысь собѣ сама погуляла!... Дай ми ся в що перебрати, бомъ змокъ, ажъ тече з мене, и зимно ми теперъ.

Анн. Мовчи, старій гадуло, если хочеш, жебым ти до решти чуприни не обдерла! А дивѣт ся на старцуна! Онъ менѣ буде хабалѣвъ вымовляти! Богатось мя видѣвъ з хабалями?... Ты зазроснику проклятій!

Рогачъ. Ахъ ты негоднице якась! Чи ты може не видишь, як емъ промокъ? Дай ми суху сорочку, чи чуешь?

Анну. Иди собѣ до лиха! Не приводи мене до злости!

Рог. Рушишь ся нынѣ, чи нѣ? Видишь, якъ ся трясу з зымна?...

Анну. Почкай, почкай! Я ту тебе заразы загрѣю. (Ланае го за чуприну, пригѣнае го до землѣ, біе кулаками).

Рогачъ. Ой! Ой! Хто в Бога вѣритъ, най мене ратує!

Виступъ 9.

Жовнярь (котрій видѣвъ черезъ оконыце що ся дѣе в хатѣ, хутонько перебрав ся в мундуръ, вбѣгає до хати). Що ту за галасъ? Идучи по за плѣтъ чую крыкъ... Я мовивъ¹⁾, же якіи розбѣйники впали до села. Що вы робите, молодежи? На що вы старого тата біете?

Аннуся. Вѣлно мы біти, вѣлно, бо то мѣй мужъ! (вѣдскає и стає на боку).

Жов. Ага, мужъ! Ой бѣда тобѣ воле, коли тебе корова коле! То для того бити, що мужъ? Мужа потреба якъ свого ѡтця шанувати, бо мужъ жѣнцѣ голова. Але бачу правду люде спѣвають:

Де мужъ старій, жѣнка молода,
Тамъ в малженствѣ рѣдко згода,
Тамъ ся третій чортъ мѣститъ,
Що з молодовъ попестить.

Чомужъ онъ такий мокрій?

Рогачъ (стогне). Ой! Ой! Ото мене вислала до млина о двѣ милѣ вѣдси, а мене в дорозѣ дощъ напавъ, змочивъ мя до ниткѣ. Я єи прошу, жеби ми дала суху сорочку перебрати ся, а она мене за то біє.

Аннуся. Неправда, не за тое, але же менѣ все вимовляє якихъсь хабалѣвъ. А я присягаю Богу, щомъ цѣвкомъ невина. Я нѣкого в свѣтѣ не люблю опрочъ моего мужа! Але онъ великій зазросныкъ, хоче, жебимъ нѣгде не ходила анѣ з нѣкимъ слова не говорила.

¹⁾ В підгірськѣм диялектѣ дрогобицького і стрийського пов. значить: думав.

Жовн. Но, но, дайте си покій! Найлудше покажете свою невинність, если єму будете повѣли.

Анну. (бѣдиасє скриню и дає му бѣлу сорочку). На, иди до сѣній та перебери ся.

Жовн. Годя! Я на тое не позволю! (До господаря) Господару, то ваша хата, ту ся перебирайте! Повѣжте ми, якъ васъ маю звати?

Рогачъ (бере суху сорочку). Я називаю ся Іванъ Рогачъ.

Жовн. Рогачъ!... Власне припоминаю собѣ давну пѣсенку (спѣває):

Хто жѣнчиной пильнує дороги
И за нею зазирає,
Она за то припне роги,
Якъ кохала, такъ кохає.

Сѣдайте но господару на своимъ лѣжку и огрѣйте ся. Перемоклисте, теперъ вам зимно. Я тому всіому умѣю порадити. Найперше мушу всѣ кути обнюхати, може де занюхаю того третього чорта, що то меже вами бронтъ бѣду. О, бо то [я] бувавъ в рѣжнихъ краяхъ на свѣтѣ, богато и видавъ и чувавъ, а до того ще научив ся заклинати. (Ходит и нюхає по всѣхъ кутахъ). Вы госпоєю сѣдайте коло свого мужа, окрійте го чимъ, най ся огрѣє... Сидѣть же собѣ обое спокійне, а если що обачите, не лякайте ся нѣчого, якъ буде виходити з вашої хати, бо я то роблю для вашого спокою. Но, теперъ буду зачинати мою роботу. (Ходить по хатѣ, постерѣгає роженъ, що висить при порозѣ и бере в руки). Але, але, возму той роженъ для припадку, бо если би той чортъ не схотѣвъ мене послухати, то буду примушеній трохи подзюравити му его скѣру. (Иде, отворає обое дверѣ до виходу и зачинає заклинати):

Заклинаю, чорте сроги,
Вийди з дзюри за пороги!
Слухай моєй доброй ради,
Я не хочу з тобовъ звади.
Вийди, вийди безъ опору,
Иди просто к своему двору.
Не побуджай во мнѣ злости,
Сли шануєш свои кости.

(Стає з рожномъ при столѣ). Теперъ буду кричати три рази, а якъ не послухає мене до третього разу, то му буду скѣру дзюравити тимъ рожномъ. (Кричить голосно). Геравсь! — разъ. Геравсь! — два... (Економъ небораць вилазить в довгѣ сорочцѣ зо своими манатками за оба пороги).

Рогачъ (обачивши то кричить). Ой! ой! Боже святій, я умираю! Ахъ! ахъ! щожъ то я видѣвъ!

Жовн. Духъ святій при васъ! господару! Не лякайте ся нѣчого, вже по веѣмъ страху. (Иде, замикає обое дверѣ). Теперъ будьте спокѣйни, чорта смо непотрѣбного вигнали, а теперъ бы смо ся чого напили и наѣли.

Рогачъ. Ой, що то, то правда! Я з того великого страху и забувъ, же мы ся дуже ѣсти хоче.

Жовнярь. Почекайте но, не клопочѣт ся! Якъ знаєте, же я маю дуже добрій нюх, бомъ наветъ в вашѣ хатѣ чорта занюхавъ, — може дещо занюхаю напiti ся и попоѣсти. (Ходить по хатѣ и нюхає). Ого! єсть надѣя! Щось я ту в шафѣ занюхавъ. (Отворяє). Єсть, хвала Богу, не тѣлько пити, але и ѣсти.

Аннуса. Може вамъ чортъ приславъ вечеру за тое, жесьте з нимъ лагодне поступили и скѣри не джюравили?

Жовн. Що то, що правда, жемъ собѣ з нимъ дуже лагодне поступивъ. Ба, я иначе й не мѣгъ, я робивъ такъ, жебы и вовкъ бувъ ситій и коза цѣла. А до того маю то завше на памяти: Бога не гнѣви, а чорта не дражни. А вѣнъ за тое о мнѣ памятає. Руште но ся, госпосю, та накрійте стѣвъ, бо то, що є, то є, то все божій даръ.

Анн. (осмѣлена тою мовою жовняра накриває стѣвъ и ставляє всю на столѣ).

Жовнярь (спѣває):

Хтобъ ся того сподѣвавъ,
Жебимъ медокъ попивавъ?
Коли доля вже така,
Ще попоѣмъ гусака;
Що на рѣжнѣ его пѣкъ,
Має щастя, же утѣкъ!
Жебы ся бувъ операвъ,
То бы рѣжномъ бувъ дѣставъ.
А такъ цѣлій и мы сити,
Будемо ся веѣ тѣшити.

Теперъ, пане господару, прошу, сѣдайте до стола!

Рогачъ. Ахъ, я ся бою, чи нема ту якои зрады. Уже близко шестьдесятъ лѣтъ маю, а щемъ нѣгди чортової вечери не ѣдавъ. И тепер бымъ си не рушивъ, жебимъ не бувъ голоденъ и самъ єдинъ бувъ.

Жовн. Я васъ упевняю, господару, же ся не маєте чого бояти. Сѣдайте и ѣжте безпечне! Волимо ми голодни попоѣсти,

якъ бы мавъ иншій хто їсти. Я вамъ добре зробивъ, бо вигнавъ-їмъ з хати чорта. Послухайте мене, я вамъ добре живу. (Бере господаря, садить за столомъ). И вы, господа, сїдайте при насъ! А передъ їдломъ випіємо си по кїелїшку меду! (Наливає и мовить) Доброго здоров'я живу, пане господарю!

Рог. Пийте здоровы! Але я ся лякаю.

Жовн. Мема ся чого лякати, мїдъ досконалий. Видите, жемъ цївкомъ випивъ. (Наливає и отдає).

Рог. Щожъ я теперъ маю робити?

Жов. Отъ, якїй ми молодець! Ще го потреба учити! До жїнки випити и поцїлувати ю, якъ свого приятеля. Чорта-сма выгнали, теперъ знову жїйте в згодї и милости.

Рог. (випивъ, обїймає жїнку и цїлує) На, любя Аннусю.

Ан. (одбєрає) Дякую тобї, мїй Ясенку! А я до кого?

Жовн. Ото рїчъ цїкава! Назадъ до мужа, аби есте жили в покою. (Зачинають всї їсти).

Рогачъ. Той гусакъ хотъ вїд чорта печенїй, але досить крухїй на мои зуби.

Жовн. Мусївъ го при пекельномъ огни на рожнї обертати. Пїдївши добре и напивши ся меду можна заспївати.

Хто ся женить з молодою,
А до того естъ заздроснїй,
Доведено естъ правдою,
Же ся стане єй незноснїй.

Покенъ заздрость, будь терпливїй,
Могу тобї заручити:
Будешъ жити вїкъ щасливїй
И добре ся поводити.

Молодицї любї, гожи,
Пїддайте ся божой волї:
Якъ пїдете в старї ложи,
Буде добра для васъ долї.

Рогачъ. Жебы бувъ такъ менї хто передомъ заспївавъ, нїмъ я оженив ся, був бимъ знавъ що дїяти... (То повївши вийшовъ з хати).

Виступъ 10.

Аннуса. Прошу васъ, пане воякъ, повїдajte менї, вїдки вы то всїо знаєте, що ся ту в хатї дїяло?

Жов. А видите вы онъ оконце? Оно менї всїо повїло. Якъ вы мене высукали з хати, дощъ раптовне лїнувъ. Дивлю

ся — піддаше. Тамъ скривши ся спостерѣъ смѣ оконце, а такъ всею видѣвемъ, що ся в хатѣ дѣяло.

Анну. Самамъ ся зрадила! Дайте поки¹⁾, мовчѣте, не будете того жаловати.

Бо мовчанка не пушитъ,
Головоньки не сушитъ.

Виступъ 11.

Рогачъ (входить з двора). Якъ з вечера дощъ раптомъ бувъ пѣлевъ, такъ теперъ ладно на дворѣ.

Жов. Кому в дорогу, тому часъ. Привернув-емъ вамъ згоду, третого чорта з хати вигнавъ, котрій певне до васъ не загляне... Кѣлко разъ буду ити по мою плату до Львова, завше вступлю до васъ. Сподѣваю ся, же мене приймете. (Бере тлумачокъ). А теперъ иду до тутейшого вѣта замельдувати ся. Зоставайте здорови, пане господару, и вы, панѣ господинѣ!

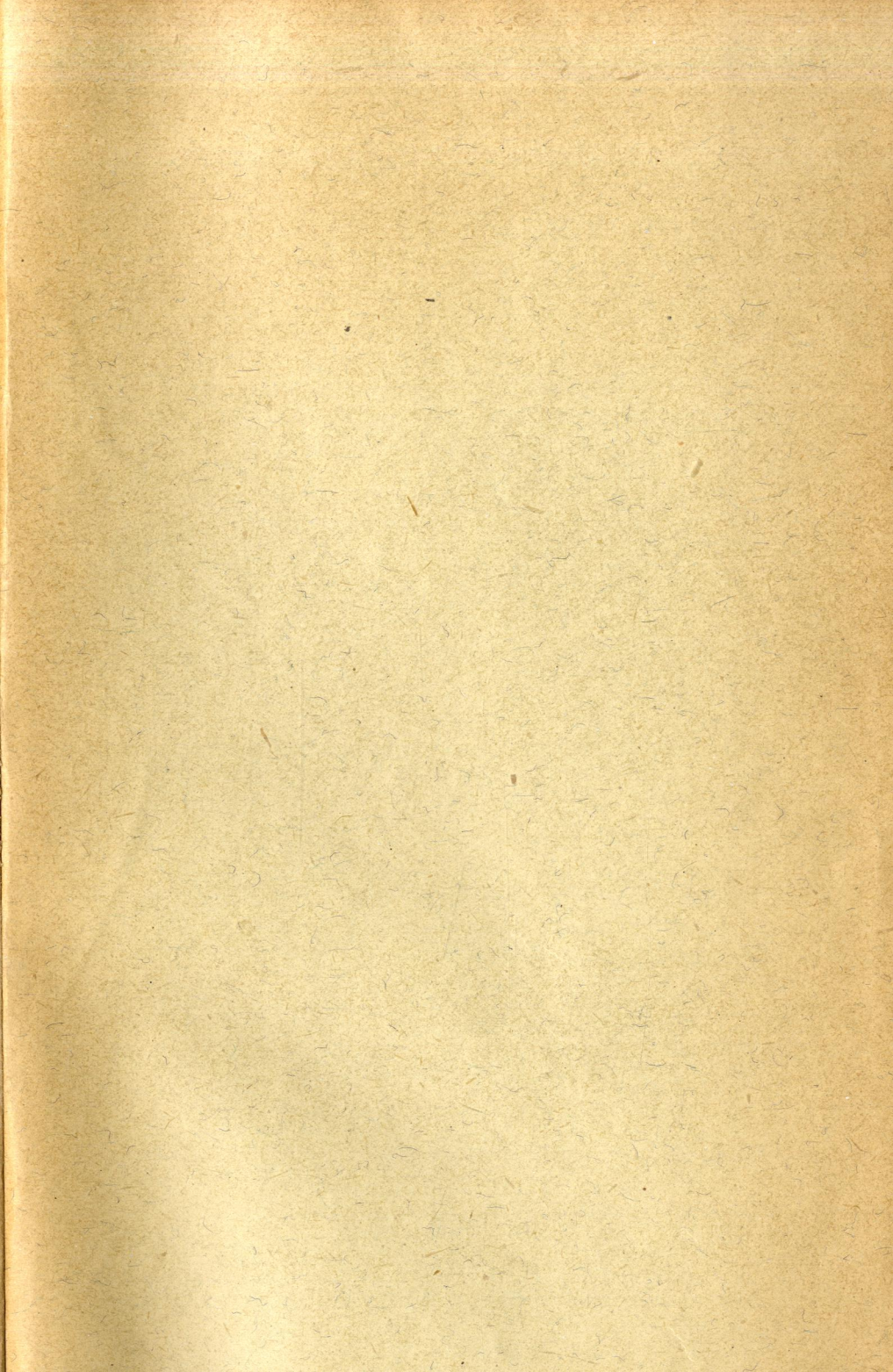
Рогачъ и Аннуса (обоє разомъ). Просимо за каждымъ разомъ насъ вѣдвѣдати! Щасливои дороги!

Жовнярь (виходит и спѣває):

Чи на селѣ чи то в мѣстѣ
Не вѣрѣ пѣгди ты невѣстѣ,
Бо та хитрій розумъ має,
Сто разъ на день ошукає.

¹⁾ В підгірськім диялекті так вимовляєть ся „покій“.

34.075

$\phi \frac{I}{\Gamma-158}$